

ΝΟΜΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ ΓΙΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ¹.

Ιωάννης Κ. Καράκωστας

Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών.

I. Εισαγωγή

Η ευθύνη του παραγωγού στο ελληνικό δίκαιο έχει, τόσο για τον θεωρητικό όσο και για τον εφαρμοστή του δικαίου, διπλή σημασία. Πρώτον, διότι αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα θεσμού που διαπλάστηκε από τα ελληνικά δικαστήρια με πρότυπο την αδικοπρακτική ευθύνη του ΑΚ ως αυτόνομη ρύθμιση με βάση την αρχή των συναλλακτικών υποχρεώσεων. Δεύτερον, διότι οι ειδικές εκ του νόμου διατάξεις συνιστούν ένα ιδιαίτερο δείγμα ευρωπαϊκού αδικοπρακτικού δικαίου. Πράγματι, όπως διαμορφώνεται από τις ειδικές διατάξεις, το σύστημα της ευθύνης του παραγωγού συνιστά πρότυπο ευρωπαϊκής νομικής αρχιτεκτονικής στο πεδίο του αστικού δικαίου και αποτελεί τον πλότο που προδιαγράφει την πορεία των ευρωπαϊκής εμπνεύσεως ρυθμίσεων στο χώρο των έννομων τάξεων των κρατών-μελών της ευρωπαϊκής Ενώσεως.

II. Η ρύθμιση του άρθρου 6 του ν. 2251/1994

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του νόμου 2251/94 "ο παραγωγός ευθύνεται για κάθε ζημιά που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του". Η διάταξη δεν έχει απλώς προγραμματικό χαρακτήρα, αλλά θέτει τα στοιχεία του πραγματικού και αποτελεί τον ιδρυτικό της ευθύνης κανόνα δικαίου. Η συνειδητή παράλειψη του όρου υπαιτιότητα υποδεικνύει το χαρακτήρα της διατάξεως και της σχετικής ευθύνης ως ευθύνης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας. Η διάταξη ορίζει τα στοιχεία του πραγματικού, τα οποία αναλύονται ειδικότερα στις αμέσως επόμενες παραγράφους 2-7 του άρθρου 6 του νόμου 2251/94: τον φορέα της ευθύνης (παραγωγό), το ελάττωμα και τη ζημία. Το ελάττωμα και η ζημία πρέπει να τελούν σε αιτιώδη σύνδεσμο, πράγμα που προβλέπεται ρητώς στο νόμο και αποδίδεται με τη φράση "ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα", ενώ το ελαττωματικό προϊόν πρέπει να προέρχεται από τον παραγωγό, προϋπόθεση που υποδηλώνεται με την κτητική αντωνυμία "του".

¹ Το κείμενο αποδίδει απομαγνητοφωνημένη ανακοίνωση σε επιστημονική ημερίδα που διοργανώθηκε στις 16.2.1996 στο Πρωτοδικείο Αθηνών.

1. Παραγωγός

Η έννοια του παραγωγού ορίζεται ευρύτατα (άρθρ. 6 παρ. 2α, 3, 4) και περιλαμβάνει όχι μόνο τον πραγματικό παραγωγό, αλλά και άλλα πρόσωπα που συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής και διανομής, δηλαδή τον αποκαλούμενο οιονεί παραγωγό, τον εισαγωγέα και υπό προϋποθέσεις τον προμηθευτή του προϊόντος. Σε σχέση με τις γενικές διατάξεις περί αδικοπρακτικής ευθύνης, οι ειδικές διατάξεις περί ευθύνης του παραγωγού άλλοτε παρέχουν ευρύτερο κύκλο υπευθύνων προς αποζημίωση προσώπων, άλλοτε όμως στενότερο. Ως προς το ότι μεταξύ των ενδεχόμενων οφειλετών περιλαμβάνονται και ο οιονεί παραγωγός, ο εισαγωγέας και ο προμηθευτής του προϊόντος, ο κύκλος είναι ευρύτερος. Στο μέτρο όμως που οι συνεργάτες της επιχειρήσεως στους οποίους αποδίδεται το ελάττωμα του προϊόντος δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της ειδικής ρυθμίσεως, ενώ ευθύνονται ενδεχομένως με βάση την ΑΚ 914, ο αριθμός των υπευθύνων περιορίζεται. Ο αποκλεισμός της ευθύνης των συνεργατών-υπαλλήλων του επιχειρηματία, όπως π.χ. του κατασκευαστή, του εργοδηγού ή του διευθυντή εργοστασίου που μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία ως εξαρτημένα από την επιχείρηση πρόσωπα, υπαγορεύεται από το σκοπό της κοινοτικής ρυθμίσεως, ο οποίος αποβλέπει στην αποκλειστική ευθύνη του παραγωγού επιχειρηματία.

Στην έννοια του πραγματικού παραγωγού, δηλαδή του προσώπου στην κατασκευαστική δραστηριότητα του οποίου αποδίδεται το προϊόν -υπάγονται: ο παραγωγός του τελικού προϊόντος, ο παραγωγός της πρώτης ύλης και ο παραγωγός συστατικού μέρους του προϊόντος.

Ο παραγωγός του τελικού προϊόντος ευθύνεται για όλα τα ελαττώματα τα οποία παρουσιάζει το προϊόν, ακόμα και όταν το ελάττωμα δεν οφείλεται στη δική του συμβολή στην παραγωγική διαδικασία, αλλά βαρύνει τμήμα του προϊόντος το οποίο προέρχεται από άλλον επιχειρηματία από τον οποίο το παρήγγειλε και το προμηθεύτηκε. Αντίθετα, ο παραγωγός συστατικού πράγματος ή πρώτης ύλης ευθύνεται κατά τις διατάξεις του νόμου υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι το ελάττωμα που προκάλεσε τη ζημία εκπορεύεται από την πρώτη ύλη ή από το συγκεκριμένο συστατικό μέρος πράγματος.

Ως παραγωγός θεωρείται κατά πλάσμα δικαίου και κάθε πρόσωπο που εμφανίζεται ως παραγωγός του προϊόντος, επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία του, το σήμα ή άλλο διακριτικό του γνώρισμα (άρθρ. 6 παρ 2α, πρότ. β του ν. 2251/94). Ο δικαιοπολιτικός λόγος της ρυθμίσεως πρέπει να αναζητηθεί όχι τόσο στο δογματικό θεμέλιο των συναλλακτικών υποχρεώσεων⁴, όσο στο κοινωνικοτυπικό γεγονός ότι στο παρελθόν είχε επανειλημμένως εμφανισθεί το φαινόμενο προϊόντα "αγνώστου πατρότητας" να προωθούνται στην αγορά, από εμπορικούς οίκους ή μεγάλα καταστήματα με τη δική τους επωνυμία και, σε περίπτωση προκλήσεως από αυτά ζημιών, να μην είναι δυνατή η ανεύρεση του φορέως της ευθύνης προς αποζημίωση.

Αναγκαία προϋπόθεση για την ευθύνη του οιονεί παραγωγού είναι η καθ' οιονδήποτε τρόπο εμφάνιση του συνδεόμενου με το προϊόν προσώπου ως παραγωγού. Δεν αρκεί η χρήση διακριτικού γνωρίσματος, αλλά απαιτείται επιπλέον το αναφερόμενο στο προϊόν πρόσωπο να είναι ή να θεωρείται κατά την αντίληψη των συναλλαγών παραγωγός του, πράγμα που συμβαίνει είτε διότι ο οιονεί παραγωγός συμπίπτει με το πραγματικό παραγωγό, είτε διότι αποκρύπτεται ή αποσιωπάται η ταυτότητα του πραγματικού παραγωγού.

Ο οιονεί παραγωγός απαλλάσσεται αν αποδείξει είτε ότι το προϊόν δεν ετέθη καν σε κυκλοφορία είτε ότι η θέση σε κυκλοφορία έγινε από τον επιθέσαντα το διακριτικό του γνώρισμα πραγματικό παραγωγό, χωρίς την συναίνεση ή την έγκρισή του (πρβλ. άρθρ. 6 παρ. 8 του ν. 2251/94).

Παράλληλα με τον παραγωγό (πραγματικό και οιονεί), ως παραγωγός θεωρείται και ευθύνεται (άρθρ. 6 παρ. 3 νόμου 2251/94) και ο εισαγωγέας ενός προϊόντος για πώληση, μίσθωση, χρηματοδοτική μίσθωση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή διανομής στο πλαίσιο της επαγγελματικής (εμπορικής) του δραστηριότητας. Η δικαιολογία της ρυθμίσεως πρέπει να αναζητηθεί στη σκέψη ότι προκειμένου περί εισαγόμενων κυρίως από μη ευρωπαϊκές χώρες ελαττωματικών προϊόντων, θα ήταν ιδιαίτερα δυσχερής η θέση του καταναλωτή εάν δεν είχε τη δυνατότητα να στραφεί κατά του εισαγωγέως, αλλά έπρεπε να αναζητήσει τον υπόχρεο προς αποζημίωση παραγωγό του προϊόντος και να επιδιώξει την ικανοποίηση της αξιώσεώς του κάτω από κατά πάσα πιθανότητα αντίξοες συνθήκες λόγω αποστάσεως, γλώσσας, οικονομικής επιβαρύνσεως κ.ο.κ.

Προκειμένου να θεωρηθεί ένα πρόσωπο ως εισαγωγέας κατά την έννοια του νόμου πρέπει να εισάγει από τρίτη χώρα στην Κοινότητα, χωρίς να είναι αναγκαία και η παραγωγή του προϊόντος σε τρίτη χώρα (επανεισαγωγή εξαχθέντος ευρωπαϊκού προϊόντος). Εισαγωγή από χώρα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως δεν θεμελιώνει ευθύνη για τον εισαγωγέα του συγκεκριμένου πράγματος.

Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η εξακρίβωση της ταυτότητας του παραγωγού, του οιονεί παραγωγού ή του εισαγωγέως του εμπορεύματος, προκειμένου να προστατευθεί ο καταναλωτής, ο νόμος εισάγει την ευθύνη του προμηθευτή. Ως προμηθευτή ο νόμος εννοεί το πρόσωπο που διαθέτει το προϊόν προς πώληση, μίσθωση, χρηματοδοτική μίσθωση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή διανομής στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας, σύμφωνα με όσα ισχύουν και στη περίπτωση του εισαγωγέως. Ο προμηθευτής ευθύνεται ακριβώς όπως ο πραγματικός παραγωγός, εκτός εάν ενημερώσει τον ζημιωθέντα, εντός εύλογης προθεσμίας, για την ταυτότητα του παραγωγού ή του προσώπου που του προμήθευσε το προϊόν. Η ευθύνη του προμηθευτή είναι πρωτογενής, ευθύνεται λόγω παραβιάσεως της υποχρέωσής του να ενημερώσει τον καταναλωτή σχετικά με την ταυτότητα του παραγωγού κλπ. και δεν έχει επικουρικό χαρακτήρα. Ο χαρακτηρισμός της ευθύνης του προμηθευτή έχει σημασία διότι, η παράλειψη ή η

καθυστέρηση ενημερώσεως του καταναλωτή ως προς το πρόσωπο του παραγωγού κλπ., καθιστά τον προμηθευτή υπεύθυνο για τη συνολική ζημία που βαρύνει τον παραγωγό και όχι μόνο για αυτήν που προκλήθηκε λόγω παραλείψεως ή καθυστερημένης ενημερώσεως.

Ο προμηθευτής εισαγόμενων από τρίτες χώρες προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση ευθύνεται εάν η ταυτότητα του εισαγωγέως δεν αναγράφεται στο προϊόν. Προκειμένου να απαλλαγεί δεν αρκεί να υποδείξει, εντός εύλογης προθεσμίας, τον πραγματικό παραγωγό ή εκείνον που του προμήθευσε το συγκεκριμένο προϊόν, αλλά πρέπει να κατονομάσει τον εισαγωγέα. Ο σκοπός της διατάξεως είναι προφανής. Η υπόδειξη του εγκατεστημένου στην Κοινότητα εισαγωγέως εξασφαλίζει στον ζημιωθέντα μεγαλύτερες πιθανότητες ικανοποιήσεώς του και, κατά συνέπεια, οδηγεί σε πληρέστερη προστασία του καταναλωτή.

2. Αναγωγή μεταξύ των συνοφειλετών - παράλληλη ευθύνη

Για τη ρύθμιση του τυχόν δικαιώματος αναγωγής των εις ολόκληρον ευθυνόμενων προσώπων η αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας (άρθρο 5) παραπέμπει στις σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου. Στο νόμο (6 παρ. 10 ν. 2251/94) δεν περιελήφθη ρητή παραπομπή στις διατάξεις του εθνικού δικαίου που ρυθμίζουν το δικαίωμα αναγωγής, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι αποκλείεται εν προκειμένω η εφαρμογή των σχετικών εθνικών διατάξεων. Οι τελευταίες συμπληρώνουν την κοινοτικής προελεύσεως ρύθμιση η οποία, στο σημείο αυτό, δεν θέτει νέους κανόνες, αλλά αποδέχεται την εφαρμογή στο πεδίο της των ισχυουσών εθνικών διατάξεων που ρυθμίζουν το δικαίωμα αναγωγής.

Σε περίπτωση που ο ένας από τους συνοφειλέτες ευθύνεται σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις, ενώ ο άλλος υπέχει αδικοπρακτική ευθύνη λόγω πράξεως ή παραλείψεως με βάση την ΑΚ 914 επ. ο ισχύων νόμος στο άρθρο 6 παρ. 11 προβλέπει την παράλληλη ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων. Αυτό σημαίνει ότι ο ζημιωθείς δύναται να στραφεί είτε κατά του παραγωγού, είτε κατά του ευθυνόμενου σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις προσώπου. Με τις πιο πάνω διατάξεις ρυθμίζεται και η περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντος (ή προσώπου για το οποίο ευθύνεται ο ζημιωθείς) και οι επιπτώσεις του ως προς την ευθύνη του παραγωγού σε περίπτωση που είναι δυνατός ο καταλογισμός στον ζημιωθέντα υπαίτιας συμπεριφοράς (πράξεως ή παραλείψεως), η οποία συνετέλεσε στην πρόκληση ή επαύξηση της ζημίας. Το δικαστήριο δύναται να μειώσει ή να άρει την ευθύνη του παραγωγού για τη ζημία κατά το μέτρο της συνυπαιτιότητας του ζημιωθέντος.

3. Προϊόν

Βάσει των ειδικών διατάξεων, η ευθύνη του κατασκευαστή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το παραγόμενο προϊόν. Αποκλείεται, επομένως, η εφαρμογή των διατάξεων για την ευθύνη του παραγωγού, σε περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών οι οποίες δεν συνδέονται με την παραγωγή προϊόντων. Αν όμως η παροχή υπηρεσιών συνίσταται στη παραγωγή προϊόντος, τότε είναι δυνατή η εφαρμογή του νόμου, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις, και ιδίως η ιδιότητα του παραγωγού και η θέση του προϊόντος σε κυκλοφορία.

Ως προϊόν θεωρείται κάθε κινητό πράγμα, δηλαδή κάθε ενσώματο αντικείμενο, όπως το αντιλαμβάνεται η ΑΚ 947 παρ. 1. Η εφαρμογή των ειδικών διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού δεν περιορίζεται στα εμπορεύματα κατά την έννοια του Εμπορικού Νόμου, αλλά καταλαμβάνει όλα τα κινητά πράγματα, καινούργια ή μεταχειρισμένα, αρκεί να είναι ενσώματα. Παρόλο που ο ίδιος ο δότης δεν είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως παραγωγός, τα μέλη του ανθρώπινου σώματος και το αίμα, μετά την αφαίρεσή τους από το ανθρώπινο σώμα, αποτελούν τμήματα της απρόσωπης φύσεως, κινητά πράγματα τα οποία, για λόγους προστασίας των συναλλασσομένων και για λόγους δημόσιας υγείας, επιβάλλεται να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της ευθύνης του παραγωγού. Ως πράγματα θεωρούνται και τα ζωντανά ζώα. Υπό το προισχύσαν καθεστώς του ν. 1961/91, τα ζωντανά ζώα αποτελούσαν πράγματα μόνο στο μέτρο που δεν συνιστούσαν προϊόντα κτηνοτροφίας οπότε (σε αντίθεση με το νόμο 2251 ο οποίος δεν εξαιρεί τις γεωργικές πρώτες ύλες, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα προϊόντα της κτηνοτροφίας) δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού.

Όσον αφορά τα απόβλητα, ιδίως βιομηχανικά, τα οποία προκύπτουν από την επεξεργασία των προϊόντων, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ αυτών που προορίζονται για ανακύκλωση ή περαιτέρω χρήση ως πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων προϊόντων και τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου και των αποβλήτων που αποτελούν κατάλοιπα βιομηχανικής παραγωγής και δεν προορίζονται για περαιτέρω επεξεργασία ή χρήση. Στην έννοια του προϊόντος θα πρέπει επίσης να ενταχθούν και τα έργα χειροτεχνίας, όπως και τα καλλιτεχνήματα, τα βιβλία και άλλα έντυπα, κασέτες, δίσκοι κλπ. όσον αφορά όμως μόνον τα ελαττώματα που συνδέονται με το υλικό στοιχείο και όχι την πνευματική παραγωγή. Προκειμένου περί προγραμμάτων λογισμικών ηλεκτρονικών υπολογιστών μαζικής παραγωγής, αποτυπωμένων σε δισκέτες ή σε μαγνητικές πλακέτες, πρέπει να θεωρήσουμε ότι υπάγονται στην έννοια του προϊόντος και είναι δυνατόν να οδηγήσουν, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις, σε θεμελίωση της ευθύνης του παραγωγού τους.

Αναφορικά τέλος με το πεδίο εφαρμογής των ειδικών διατάξεων, ο ν. 1961/91 ορίζει ότι, δεν εμπίπτουν στο νόμο οι περιπτώσεις ζημίας οι οφειλόμενες σε

πυρηνικά ατυχήματα καλυπτόμενα από διεθνείς συμβάσεις που έχουν επικυρωθεί με νόμο. Αντίστοιχη διάταξη δεν περιελήφθη στο νόμο 2251/94. Δεδομένου όμως ότι το άρθρο 17 αποδίδει το περιεχόμενο των άρθρων 14 και 17 σε συνδυασμό με το άρθρο 19 της Οδηγίας, που περιέχουν διατάξεις σαφείς και ορισμένες, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι οι διατάξεις αυτές έχουν άμεση ισχύ στο ελληνικό δίκαιο.

4. Ελάττωμα

Βασικό στοιχείο του πραγματικού και ακρογωνιαίο λίθο της ευθύνης του παραγωγού συνιστά το ελάττωμα. Ως προϋπόθεση της ευθύνης του παραγωγού, το ελάττωμα διαφέρει από το πραγματικό ελάττωμα του ενδοσυμβατικού δικαίου και δεν ταυτίζεται πλήρως με τον ομώνυμο όρο του δικαίου των αδικοπραξιών.

Αντίθετα από τη νομολογιακή ρύθμιση της ευθύνης του παραγωγού, βάσει των διατάξεων περί αδικοπραξιών (ΑΚ 914, 925 με ανάλογη εφαρμογή) και των ΑΚ 281 και 288, σύμφωνα με την οποία η ελαττωματικότητα του πράγματος πρέπει να οφείλεται σε παραβίαση συγκεκριμένης συναλλακτικής υποχρέωσης, την οποία όφειλε και ηδύνατο να τηρήσει ο παραγωγός προκειμένου να αποφευχθούν οι κίνδυνοι για τα έννομα αγαθά των κοινωνιών του δικαίου, ο ορισμός του ελαττώματος στο νόμο για την ευθύνη του παραγωγού είναι ενιαίος και αυτόνομος. Ενώ στο πεδίο των διατάξεων περί αδικοπραξιών η ευθύνη του παραγωγού απορρέει από τη παραβίαση συναλλακτικής υποχρέωσης, η ευθύνη βάσει των ειδικών διατάξεων συνδέεται κατά τρόπο άμεσο με την ελαττωματικότητα του προϊόντος.

Η Οδηγία αναφέρει ενδεικτικά τρεις περιστάσεις που έχουν σημασία για τον προσδιορισμό της προσδοκίας ασφάλειας και συνεπώς για το χαρακτηρισμό ενός προϊόντος ως ελαττωματικού: τον τρόπο παρουσίασης του προϊόντος ή ορθότερα την εξωτερική εμφάνιση του προϊόντος (έτσι στο νόμο 2251/94), την ευλόγως αναμενόμενη χρησιμοποίησή του και το χρόνο που τέθηκε σε κυκλοφορία.

Ελαττωματικό σύμφωνα με το νόμο είναι το προϊόν αν δεν παρέχει την εύλογα αναμενόμενη ασφάλεια.

Η εύλογη προσδοκία των καταναλωτών συνιστά αόριστη νομική έννοια που πρέπει να ερμηνευθεί με κύριο ερμηνευτικό κριτήριο την πραγμάτωση του σκοπού της Οδηγίας, κατά τρόπο αυτόνομο και χωρίς αναδρομή στους αντίστοιχους εθνικούς κανόνες, ώστε να αποφευχθεί -στο μέτρο του δυνατού- η μέσω της νομολογίας απεμπόληση του ομοιόμορφου χαρακτήρα της ρυθμίσεως και η "εγχωριοποίηση" των κοινοτικών κανόνων δικαίου. Ο ορίζων προσδοκίας αναφορικά με την ασφάλεια του προϊόντος είναι αντικειμενικός. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγούν η αιτιολογική έκθεση της Οδηγίας, το γράμμα, καθώς και ο σκοπός της εθνικής διατάξεως.

Κριτήριο για την πραγμάτωση του σκοπού θα πρέπει να είναι ο ορίζων του μέσου εκπροσώπου των αποδεκτών του συγκεκριμένου προϊόντος, δηλαδή ούτε του ιδιαίτερα άπειρου, αλλά ούτε και του εξειδικευμένου και ιδιαίτερα έμπειρου

καταναλωτή. Σημασία δεν έχει τι αναμένει το σύνολο των καταναλωτών, αλλά ο κύκλος των αποδεκτών ή των προσώπων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο προϊόν και τι προσδοκά ο κύκλος αυτός για την ασφάλεια που παρέχει το προϊόν.

Η διάκριση την οποία επιχειρεί η θεωρία μεταξύ ελαττωμάτων σχεδιασμού και ελαττωμάτων παραγωγικής διαδικασίας διατηρεί και υπό το καθεστώς των ειδικών διατάξεων την πρακτική της σημασία. Επί ελαττωμάτων παραγωγικής διαδικασίας, οσάκις αυτά οφείλονται σε απόκλιση από τους όρους και τη διαδικασία παραγωγής που έχει καθορίσει ο ίδιος ο παραγωγός (οι οποίοι δεν πρέπει να υπολείπονται αυτών που έχουν θέσει η επιστήμη και η τεχνική), θεμελιώνεται ευθύνη του τελευταίου, διότι οι απαιτήσεις ασφαλείας του μέσου χρήστη ή καταναλωτή διαμορφώθηκαν επί τη βάση των δεδομένων του συγκεκριμένου παραγωγού.

Επί των ελαττωμάτων σχεδιασμού, δομής ή συστάσεως είναι δυσχερέστερο να προσδιοριστεί ο ορίζων ασφαλείας του καταναλωτή. Ο καταναλωτής προσδοκά ότι το προϊόν είναι σχεδιασμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε, αν χρησιμοποιηθεί με βάση τις οδηγίες χρήσεως και σύμφωνα με τον προορισμό του, να αναμένει ευλόγως ακίνδυνη χρήση του, πέραν ενδεχόμενων συνυφασμένων με το πράγμα κινδύνων.

Τα ελαττώματα παροχής οδηγιών εντάσσονται στο πεδίο των ειδικών διατάξεων στο μέτρο που είναι συνυφασμένα με τον τρόπο παρουσίασης-εξωτερικής εμφάνισης του προϊόντος. Έλλειψη οδηγιών χρήσεως ή παροχή εσφαλμένης ή ανεπαρκούς πληροφορήσεως για την χρήση ή κατανάλωση του προϊόντος συνιστά ελάττωμα που συνδέεται με τον πλημμελή τρόπο παρουσίασης ή εμφάνισης του προϊόντος στο καταναλωτικό κοινό.

Όσον αφορά τα ελαττώματα παρακολουθήσεως, ελέγχου και ανακλήσεως του προϊόντος, αυτά δεν εμπίπτουν στη σφαίρα προστασίας των διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού, αλλά κρίνονται με βάση τις διατάξεις περί αδικοπραξιών. Ειδικότερη κατηγορία ελαττωμάτων παρακολουθήσεως αποτελούν εκείνα τα οποία διαπιστώνονται με βάση νεότερες επιστημονικές ή τεχνολογικές εξελίξεις και τα οποία δεν ήταν δυνατόν να εντοπιστούν κατά το χρόνο παραγωγής με τα τότε γνωστά επιστημονικά και τεχνολογικά δεδομένα. Πρόκειται για ελαττώματα που προέρχονται από τους κινδύνους της επιστημονικής και τεχνολογικής εξελίξεως, που επίσης δεν καλύπτονται από το βεληνεκές προστασίας των διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού.

Από τους κινδύνους της επιστημονικής και τεχνολογικής εξελίξεως διαφέρουν οι κίνδυνοι που είναι γνωστοί κατά το χρόνο του προϊόντος και που έχουν εντοπιστεί επιστημονικά ή τεχνολογικά σε σχέση με ορισμένη μέθοδο παραγωγής ή τη σύσταση κλπ. ενός προϊόντος. Όταν το επίπεδο των γνώσεων επιτρέπει τη διάγνωση των επιστημονικών κενών, δεν επιτρέπει όμως ακόμη την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, η επίλυση του ζητήματος της ευθύνης του παραγωγού εξαρτάται από το κοινωνικά επιβεβλημένο της παραγωγής συγκεκριμένου προϊόντος, παρά τις ενδεχόμενες παρεπόμενες ζημιογόνες συνέπειες, οι οποίες θα πρέπει να θεωρηθούν

ανεκτές μόνον εφόσον υπερακοντίζονται από το κοινωνικό όφελος που συνεπάγεται η παραγωγή του προϊόντος.

Εκτός από τις ενδεικτικά αναφερόμενες στο νόμο περιστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο το προϊόν παρέχει την ευλόγως αναμενόμενη ασφάλεια (και οι οποίες εκτέθηκαν πιο πάνω) χρήσιμο στοιχείο για την κρίση περί ελαττωματικότητας αποτελεί επίσης και η φύση του προϊόντος ως επικίνδυνου ή δυνάμενου να έχει εκτός από ευεργετικά αποτελέσματα και παρενέργειες. Χρήσιμο εξάλλου στοιχείο αποτελεί και το επίπεδο των γνώσεων της επιστήμης και της τεχνικής, το σύνολο δηλαδή των εμπειριών και των γνώσεων στο συγκεκριμένο κλάδο κατά το χρόνο παραγωγής του προϊόντος. Η σύμφωνη με την επιστήμη και την τέχνη κατασκευή ή παραγωγή του προϊόντος, στο μέτρο που ικανοποιεί τις προσδοκίες ασφάλειας του μέσου συνετού καταναλωτή του συγκεκριμένου προϊόντος, ενδεικνύει κατ'αρχήν την έλλειψη ελαττωματικότητας.¹⁸ Στοιχεία που πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν είναι η τιμή του προϊόντος, καθώς και τα δεδομένα της περιοχής στην οποία απευθύνεται το συγκεκριμένο προϊόν, που επιβάλλουν τη λήψη ειδικών μέτρων ασφαλείας ή την τήρηση ειδικών προδιαγραφών από τον παραγωγό.

Υπό ορισμένες προϋποθέσεις είναι δυνατόν και η αναποτελεσματικότητα του προϊόντος να θεωρηθεί ως ελάττωμα. Στο μέτρο που η παρουσίαση του προϊόντος οδηγεί στην εμπέδωση εμπιστοσύνης περί της αποτελεσματικότητάς του, δικαιολογημένα η διάψυσή της είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι συνιστά έλλειψη ασφάλειας, και κατά συνέπεια, ελαττωματικότητα του προϊόντος. Τέλος, η κυκλοφορία προϊόντων προηγμένης τεχνολογίας, ελλείψει και άλλων περιστάσεων που να ενισχύουν το επιχείρημα ότι η βελτίωση οφείλεται στον εντοπισμό ελαττωμάτων της προηγούμενης παραγωγικής διαδικασίας, δε σημαίνει ότι η προηγούμενη ήταν ελαττωματική. Αν όμως υπάρχουν και άλλες περιστάσεις που είναι δυνατόν να ενισχύσουν το επιχείρημα ότι η βελτίωση δεν αποκλείεται να οφείλεται στον εντοπισμό ελαττωμάτων, μπορεί ο ζημιωθείς, επικαλούμενος μεταξύ άλλων και το στοιχείο του βελτιωμένου προϊόντος, να στοιχειοθετήσει το αδίκημα της ευθύνης του παραγωγού.

5. Ζημία

Στοιχείο απαραίτητο για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης του παραγωγού είναι η πρόκληση ζημίας. Προκειμένου να προσδιορισθούν τα είδη ζημίας και τα προστατευόμενα έννομα αγαθά που εμπíπτουν στις διατάξεις περί ευθύνης του παραγωγού απαιτείται, να αναζητηθεί ο προστατευτικός σκοπός της Οδηγίας. Σκοπός του κοινοτικού νομοθέτη είναι και η εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου προστασίας του καταναλωτή ελαττωματικού προϊόντος. Στόχος επομένως του εφαρμοστή του δικαίου το οποίο ενσωμάτωσε την Οδηγία πρέπει να είναι η μέσω

του εθνικού δικαίου διατήρηση της εμβέλειας προστασίας της κοινοτικής ρυθμίσεως. Τα έννομα αγαθά που εντάσσονται στο πεδίο προστασίας του δικαίου της ευθύνης του παραγωγού καθορίζονται από το γενικό διαφέρον ακεραιότητας που υπαγορεύεται από τον αδικοπρακτικό χαρακτήρα της ευθύνης του παραγωγού. Το γενικό διαφέρον ακεραιότητας επιβάλλει την προστασία όλων των προσωπικών και περιουσιακών αγαθών των κοινωνιών του δικαίου, οι οποίοι συνδέονται κοινωνικοτυπικά με το ελαττωματικό προϊόν.

Ειδικότερα, για την εφαρμογή της ευθύνης του παραγωγού στις περιπτώσεις αποκαταστάσεως περιουσιακής ζημίας σε πράγματα απαιτείται η ζημία να προκλήθηκε σε περιουσιακό στοιχείο άλλο από το ελαττωματικό προϊόν και το πράγμα που ζημιώθηκε να προορίζεται και να χρησιμοποιήθηκε από το ζημιωθέντα για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση. Από τη διατύπωση της διατάξεως (άρθρ. 6 παρ. 6 ν. 2251) είναι δυνατόν να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι, όσον αφορά την περαιτέρω περιουσιακή ζημία, ο νόμος προβλέπει την αποκατάστασή της μόνο όταν αυτή αποτελεί συνέπεια ζημιογόνου προσβολής του προσώπου. Η εντύπωση όμως αυτή δεν είναι ορθή, διότι δεν ανταποκρίνεται στη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη. Πρόκειται για φραστική και μόνο ιδιορρυθμία, δεδομένου ότι πρόθεση του συντάκτη της διατάξεως δεν ήταν να εξαιρέσει τις περαιτέρω ζημίες που προκαλούνται λόγω προσβολής περιουσιακού στοιχείου (πλην του ελαττωματικού), από το προστατευτικό πεδίο του νόμου.

Ο νόμος αποσκοπεί στην κάλυψη των ζημιογόνων συνεπειών της ελαττωματικότητας όχι στο ίδιο το ελαττωματικό προϊόν, αλλά στα άλλα πράγματα, αγαθά ή περιουσία εν γένει του καταναλωτή. Κρίσιμη επομένως, είναι η διάκριση μεταξύ του ίδιου του ελαττωματικού πράγματος αφενός, και του «άλλου» περιουσιακού στοιχείου που ζημιώθηκε μέσω του ελαττωματικού προϊόντος αφετέρου, ενόψει και του γεγονότος ότι ο νόμος καταλογίζει την ευθύνη για ζημιές σε πρόσωπα και πράγματα όχι μόνο στον τελικό παραγωγό, αλλά και στον παραγωγό μέρους πράγματος, π.χ. συστατικού. Προκειμένου περί σύνθετων πραγμάτων αναγκαία προϋπόθεση για την κατανομή της ευθύνης σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις είναι η ανεύρεση ενός κριτηρίου επί τη βάση του οποίου θα πραγματοποιείται η διάκριση μεταξύ ελαττωματικού μέρους και περιουσιακού στοιχείου που ζημιώθηκε εξαιτίας του. Σύμφωνα με τη σχετική Οδηγία ελαττωματικό θεωρείται τόσο το σύνθετο ή ενιαίο πράγμα, όσο και το συστατικό μέρος ή τμήμα του όλου πράγματος. Αν λοιπόν η ελαττωματικότητα και η από αυτήν προκαλούμενη ζημία περιορίζονται σε συστατικό ή μέρος του πράγματος, τότε πρόκειται περί ζημίας στο ίδιο το ελαττωματικό πράγμα που δεν εμπίπτει στον προστατευτικό σκοπό του νόμου. Αν όμως το ελάττωμα προκαλέσει ζημία ή καταστροφή στο υπόλοιπο ή στο όλο πράγμα θα πρέπει να δεχθούμε ότι πρόκειται περί ζημίας που εκτείνεται «εκτός» του ίδιου του ελαττωματικού προϊόντος, σε

περιουσιακά στοιχεία που χρήζουν προστασίας και εμπίπτουν στο πεδίο της αποζημιωτικής ευθύνης του νόμου.

Όπως προαναφέρθηκε το ζημιούμενο περιουσιακό στοιχείο πρέπει να είναι από εκείνα που κατά κανόνα προορίζονται για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση. Ο ανωτέρω περιορισμός περιέχει δύο στοιχεία: ένα αντικειμενικό και ένα υποκειμενικό. Το πράγμα ή περιουσιακό στοιχείο που ζημιώθηκε πρέπει αντικειμενικά να προορίζεται για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση. Αντίθετα, πράγματα που από την φύση τους, δηλαδή σύμφωνα με τις συναλλακτικές συνήθειες, προορίζονται κατά κανόνα για επαγγελματική χρήση δεν εμπίπτουν στα προστατευόμενα από το νόμο αγαθά. Το υποκειμενικό κριτήριο χρησιμεύει προκειμένου να αφαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του νόμου περιπτώσεις ζημιών σε πράγματα τα οποία, ενώ προορίζονται συνήθως για ιδιωτική χρήση, χρησιμοποιήθηκαν από τον ζημιωθέντα κυρίως για επαγγελματική δράση ή επιχείρηση, π.χ. ιδιωτικό αυτοκίνητο που χρησιμοποιείται κυρίως για υπηρεσιακούς ή επαγγελματικούς λόγους.

Η περιστασιακή χρήση για ιδιωτικούς σκοπούς μηχανήματος ή εργαλείου που προορίζεται γενικώς για επαγγελματική χρήση, π.χ. χρησιμοποίηση του επαγγελματικού γεωργικού ελκυστήρα για καλλιέργεια ιδιωτικού κηπαρίου και η ζημία ή καταστροφή του κατά τη χρήση λόγω ελαττωματικότητας, δεν ενεργοποιεί το νόμο περί ευθύνης του παραγωγού. Η εφαρμογή του υποκειμενικού κριτηρίου ενδέχεται να είναι προβληματική, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής και απομένει να κριθεί μόνον αν πληρούνται ο όρος της εκ μέρους του ζημιωθέντος ιδιωτικής χρήσεως κλπ. Η δυσχέρεια οφείλεται στην ασάφεια της λέξης "κυρίως", που περιλαμβανόταν στην Οδηγία και στο ν. 1961, ενώ στο ν. 2251/1994 αντικαταστάθηκε από τη λέξη «πραγματικά», με την οποία συνδέεται η ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση εκ μέρους του συγκεκριμένου προσώπου που ζημιώθηκε. Ορθότερο είναι να δεχθούμε ότι με τη λέξη «κυρίως», ο κοινοτικός νομοθέτης δεν απέκλεισε μεν τη δυνατότητα το ζημιωθέν πράγμα να χρησιμοποιείται ευκαιριακά για επαγγελματικούς σκοπούς, επέβαλλε όμως η συγκεκριμένη χρησιμοποίηση κατά την οποία προκλήθηκε η ζημία να έγινε αποκλειστικά για ιδιωτικούς λόγους. Αντίστροφα, μεμονωμένη ιδιωτική χρησιμοποίηση αντικειμένου που προορίζεται για επαγγελματική χρήση δεν επιτρέπει την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 4 iii του προϊσχύσαντος νόμου (1961/1991), ζημία στα περιουσιακά αγαθά που προκαλείται από το ελαττωματικό προϊόν καλύπτεται μόνο όταν υπερβαίνει το ποσό των πενήντα χιλιάδων δραχμών. Μέχρι το ποσό των πενήντα χιλιάδων δραχμών την ευθύνη και τον κίνδυνο στο πλαίσιο του νόμου έφερε ο ίδιος ο ζημιωθείς. Ο περιορισμός αυτός δεν περιληφθεί στο νέο νόμο 2251/94, όπου ο παραγωγός ευθύνεται για περιουσιακές ζημιές ανεξαρτήτως ποσού, λύση η οποία δεν φαίνεται να είναι απόλυτα συμβατή με την αυθεντική κοινοτική ρύθμιση που δεν παρέχει σχετική ευχέρεια απόκλισης στον εθνικό νομοθέτη.

Όσον αφορά τέλος, την αποκατάσταση της μη περιουσιακής ζημίας, ο νόμος 2251/94 (άρθρο 6 παρ. 7) δεν περιέλαβε στο προστατευτικό του πεδίο την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης και της ψυχικής οδύνης, για τις οποίες όρισε ότι διέπονται από τις γενικές διατάξεις περί αδικοπραξιών.

6. Αποδεικτικό βάρος και περιορισμός της ευθύνης

Ως προς το αποδεικτικό βάρος ο νόμος 1961/91 ακολουθώντας την διάταξη του άρθρου 4 της Οδηγίας είχε περιλάβει ρητή διάταξη (στο άρθρο 9), σύμφωνα με την οποία ο ζημιωθείς φέρει το βάρος αποδείξεως της ζημίας, του ελαττώματος, καθώς και του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ ελαττώματος και ζημίας. Η διάταξη δεν καινοτομεί σε σχέση με την ισχύουσα στο ελληνικό δικονομικό δίκαιο αρχή, σύμφωνα με την οποία το βάρος αποδείξεως των στοιχείων του ευνοϊκού για τον διάδικο κανόνα δικαίου, φέρει ο επιδιώκων τη θεμελίωση απαιτήσεως με βάση τον ευνοϊκό για αυτόν κανόνα δικαίου, δηλαδή ο ζημιωθείς. Για το λόγο αυτό, ο συντάκτης του νόμου 2251/94 δεν περιέλαβε αντίστοιχη διάταξη στο κείμενο του νόμου.

Ο παραγωγός από την πλευρά του απαλλάσσεται αν αποδείξει έναν από τους λόγους απαλλαγής ή μία από τις αρνητικές προϋποθέσεις της ευθύνης που ορίζονται στο άρθρο 6 παρ. 8 και 9 του νόμου 2251.

Με άλλα λόγια, ο παραγωγός του ελαττωματικού πράγματος κατ'αρχήν ευθύνεται, εκτός αν προσκομίσει απόδειξη ότι:

α) δεν έθεσε το προϊόν σε κυκλοφορία:

Η καθ'οιονδήποτε τρόπο περιέλευση του ελαττωματικού προϊόντος στη διάθεση του αγοραστικού κοινού χωρίς τη θέληση του παραγωγού, π.χ. λόγω απώλειας της νομής του πράγματος, συνιστά λόγο απαλλαγής του κατασκευαστή από την ευθύνη. Θέση σε κυκλοφορία σημαίνει συνειδητή εκ μέρους του παραγωγού διάθεση, αποστολή ή παράδοση του πράγματος για περαιτέρω διανομή εκτός της σφαίρας παραγωγής. Έτσι για παράδειγμα, η παρουσίαση προϊόντων σε εκθέσεις εφόσον αυτά δεν προορίζονται για διάθεση ή εκποίηση, δεν εμπίπτουν στην έννοια της θέσεως σε κυκλοφορία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, προκειμένου να θεωρηθεί ότι ένα προϊόν ετέθει σε κυκλοφορία απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά δύο στοιχεία: το υποκειμενικό της εκούσιας διαθέσεως του προϊόντος από τον παραγωγό και το αντικειμενικό στοιχείο της εξόδου του από τη σφαίρα παραγωγής.

β) Το ελάττωμα δεν υπήρχε όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία:

Ο εθνικός νομοθέτης αποδέχεται τη θέση του κοινοτικού νομοθέτη σύμφωνα με την οποία το ελάττωμα πρέπει να έχει εκδηλωθεί μέχρι τον κρίσιμο χρόνο της

- κυκλοφορίας του προϊόντος. Μεταγενέστερη εμφάνιση του ελαττώματος δεν συνεπάγεται κατ'αρχήν, ευθύνη του παραγωγού, εκτός εάν το ελάττωμα υπήρχε κατά το χρόνο θέσεως του προϊόντος σε κυκλοφορία και απλώς δεν εκδηλώθηκε κατά τον κρίσιμο χρόνο αλλά εμφανίσθηκε μεταγενέστερα.
- γ) Δεν κατασκεύασε το προϊόν αποβλέποντας στη διανομή του και δεν το διένειμε στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας.

Για την απαλλαγή του παραγωγού απαιτείται η συνδρομή δύο αρνητικών προϋποθέσεων:

αα) να μην παρήγαγε το προϊόν με πρόθεση τη διάθεση του για οικονομικό σκοπό. Κριτήριο εν προκειμένω αποτελεί η πρόθεση κατασκευής. Η παραγωγή με σκοπό ή πρόθεση τη διανομή του προϊόντος με οποιαδήποτε νομική μορφή, π.χ. πώληση, εκμίσθωση, χρηματοδοτική μίσθωση, διάθεση νομής ή προορισμός οικονομικών ωφελειών από αυτό, συνιστά στοιχείο που θεμελιώνει την ευθύνη του παραγωγού. Εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν επιδιώκεται οικονομικό αντάλλαγμα, αλλά γενικότερο οικονομικό όφελος όπως στις περιπτώσεις διαθέσεως προϊόντων ή χορηγιών με σκοπό την προβολή, διαφήμιση κλπ. πρόκειται περί παραγωγής με οικονομικό σκοπό και γεννά υποχρέωση του παραγωγού.

ββ) Η παραγωγή και η διανομή να μην έγιναν στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του παραγωγού.

Για τη θεμελίωση της ευθύνης αρκεί η επαγγελματική δραστηριότητα έστω και στο ένα από τα δύο στάδια, της επαγγελματικής παραγωγής, ή της επαγγελματικής διαθέσεως του προϊόντος.

- δ) Το ελάττωμα οφείλεται στο ότι το προϊόν κατασκευάστηκε σύμφωνα με κανόνες αναγκαστικού δικαίου θεσπισμένους από δημόσια αρχή:
- Οι κανόνες δικαίου πρέπει να είναι εξαναγκαστικοί υπό την έννοια ότι υπαγορεύουν δεσμευτικά στον παραγωγό το είδος και τη μορφή παραγωγής που οδήγησαν αιτιωδώς στη ζημιολόγο ιδιότητα του προϊόντος. Προκειμένου ο παραγωγός να απαλλαγεί της ευθύνης πρέπει να αποδείξει τους συγκεκριμένους κανόνες που επιβάλλουν τον τρόπο παραγωγής, κατασκευής κλπ., όπως επίσης τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της τηρήσεως των κανόνων και της ελαττωματικότητας του προϊόντος.

- ε) Όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία, το επίπεδο επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων δεν επέτρεπε τη διαπίστωση του ελαττώματος:

Προκειμένου για τους λεγόμενους κινδύνους επιστημονικής εξελίξεως, ο παραγωγός απαλλάσσεται της ευθύνης μόνο αν αποδείξει ότι κατά το χρόνο

θέσεως του προϊόντος σε κυκλοφορία υπήρχε αντικειμενική αδυναμία - με βάση τα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα του συγκεκριμένου παραγωγικού κλάδου - διαγνώσεως του ελαττώματος.

Αντίθετα, η επίκληση αδυναμίας διαγνώσεως του ελαττώματος λόγω μειωμένων επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων δεν είναι δικαιολογημένη και δεν συνιστά λόγο απαλλαγής του, δεδομένου ότι η ιδιότητα του παραγωγού περιλαμβάνει τη συμφυή συναλλακτική υποχρέωση παρακολούθησης των επιστημονικών και τεχνικών εξελίξεων του κλάδου. Το ίδιο ισχύει και ως προς τα λοιπά κατά τις ειδικές διατάξεις υπεύθυνα πρόσωπα, για τα οποία κρίσιμος είναι ο χρόνος της εκ μέρους τους περαιτέρω διαθέσεως του προϊόντος (προκειμένου για τον παραγωγό μέρους πράγματος) ή θέσεως σε κυκλοφορία (προκειμένου για τον εισαγωγέα και τον προμηθευτή). Ειδικότερα, όσον αφορά τον παραγωγό μέρους πράγματος, η διάγνωση του ελαττώματος, με βάση το επίπεδο γνώσεων κλπ., μετά την παράδοση του προϊόντος στον τελικό παραγωγό και προ της εξόδου του πράγματος από τη σφαίρα ευθύνης του τελευταίου, απαλλάσσει μεν τον παραγωγό μέρους πράγματος, όχι όμως και τον παραγωγό του τελικού προϊόντος, για τα ζημιογόνα αποτελέσματα που επέρχονται συνέπεια της ελαττωματικότητας του μέρους.

Τέλος σύμφωνα με την παράγραφο 9 του άρθρου 6 «ο παραγωγός συστατικού δεν ευθύνεται και αν αποδείξει ότι το ελάττωμα οφείλεται στο σχεδιασμό του προϊόντος στο οποίο το συστατικό έχει ενσωματωθεί ή στις οδηγίες που παρέσχε ο κατασκευαστής του προϊόντος, οπότε παραγωγός θεωρείται ο κατασκευαστής του προϊόντος, στο οποίο ενσωματώθηκε το συστατικό».

Η διάταξη προϋποθέτει ότι το ελάττωμα οφείλεται αποκλειστικά στο σχεδιασμό του τελικού ή ενδιάμεσου προϊόντος. Αντίθετα δεν εφαρμόζεται εάν το συστατικό είναι ελαττωματικό και αποτελεί την αιτία της ζημίας, οπότε ο παραγωγός του μέρους ή του συστατικού δεν απαλλάσσεται, έστω και αν στο τελικό αποτέλεσμα συνέβαλλε και το ελάττωμα σχεδιασμού του τελικού παραγωγού.

Ζήτημα γεννάται σχετικά με την ελαττωματικότητα μέρους πράγματος σε περίπτωση που αυτό είναι κατάλληλο για ορισμένη χρήση ή σκοπό, ενώ δεν ενδείκνυται για τη χρησιμοποίησή του στο τελικό προϊόν, οπότε και ενδέχεται να υφίσταται ελάττωμα σχεδιασμού. Εν προκειμένω επιβάλλεται να γίνει η εξής διάκριση:

α) Σε περίπτωση που ο παραγωγός συστατικού παράγει τα συστατικά και προσδιορίζει ο ίδιος το τελικό προϊόν για το οποίο προορίζονται, ο κατασκευαστής του τελικού προϊόντος δεν ευθύνεται αν το προϊόν είναι ακατάλληλο για τη χρήση που υπέδειξε ο παραγωγός του συστατικού. Για τις συνέπειες της ακαταλληλότητας ευθύνεται αποκλειστικά ο παραγωγός του συστατικού μέρους. Αν, αντίθετα, ο τελικός παραγωγός του προϊόντος επιλέξει

το συστατικό παρά τις αντίθετες οδηγίες του παραγωγού του, τότε πρόκειται περί ελαττώματος σχεδιασμού, την ευθύνη του οποίου φέρει αποκλειστικά ο παραγωγός του τελικού προϊόντος.

β) Όταν ο παραγωγός του τελικού προϊόντος παραγγέλλει το συστατικό σε τρίτο παραγωγό, ο οποίος αγνοεί το συγκεκριμένο προορισμό του πράγματος, ο τελευταίος δεν ευθύνεται αν το συστατικό αποδειχθεί ακατάλληλο για τον προορισμό του και για το λόγο αυτό καταστεί ελαττωματικό το τελικό προϊόν. Αντίθετα όταν ο τελικός κατασκευαστής παραγγέλλει συστατικά στον παραγωγό τους, γνωστοποιώντας του τη συγκεκριμένη χρήση ή τον προορισμό τους, χωρίς όμως να του υποδεικνύει και τον τρόπο σχεδιασμού ή κατασκευής τους, η ακαταλληλότητα του συστατικού για τη συγκεκριμένη χρήση δε συνιστά ελάττωμα σχεδιασμού του τελικού προϊόντος.

Η προμήθεια του τελικού παραγωγού με ακατάλληλα για τον προορισμό τους συστατικά επισύρει στην περίπτωση αυτή την ευθύνη του παραγωγού τους, ο οποίος δεν μπορεί να επικαλεσθεί το λόγο απαλλαγής του άρθρου 6 παρ. 9 του ν 2251/94.

Τέλος ο παραγωγός που προμηθεύει στον τελικό κατασκευαστή ελαττωματικό μέρος πράγματος, συστατικό ή πρώτη ύλη, δεν ευθύνεται για το ελάττωμα του προϊόντος εάν αυτό οφείλεται στις οδηγίες του τελικού κατασκευαστή. Η κατασκευή σύμφωνα με τις ακριβείς τεχνικές υποδείξεις ή σχέδια του τελικού παραγωγού απαλλάσσει τον παραγωγό του συστατικού για τυχόν ελαττώματα. Το ίδιο πρέπει να ισχύσει αναλόγως σε περίπτωση που ο τελικός παραγωγός δεν υποδεικνύει μεν στον προμηθευτή του τον ακριβή τρόπο κατασκευής, αλλά του παρέχει λανθασμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύσταση του τελικού προϊόντος, οι οποίες οδηγούν στην ελαττωματικότητα του συστατικού.

7. Απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών

Ακολουθώντας την παράδοση των ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων ευθύνης από διακινδύνευση ή γενικότερα ευθύνης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας και την επιταγή του κοινοτικού νομοθέτη (άρθρ.12 Οδηγίας), ο έλληνας νομοθέτης θέσπισε ειδική διάταξη περί αποκλεισμού των απαλλακτικών ρητρών. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, κάθε ρήτρα που έχει ως περιεχόμενο την απαλλαγή ή τον περιορισμό της ευθύνης, είτε ως προς το ύψος της αποζημίωσης είτε ως προς την έκταση της αποκατάστασής της ζημίας, είναι άκυρη. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνεται ο προστατευτικός σκοπός του νόμου και εξασφαλίζεται η πληρέστερη προστασία του καταναλωτή. Η απαγόρευση αφορά την ευθύνη του παραγωγού έναντι του ζημιωθέντος. Καταλαμβάνει συνεπώς την ενοχική σχέση που εκπορεύεται από τις

ειδικές διατάξεις και συνδέει τον παραγωγό με τον φορέα της αξιώσεως για αποζημίωση.

Η ισχύς των απαλλακτικών ρητρών που αναφέρονται στο εκτός των διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού πεδίο των ενοχικών υποχρεώσεων του κατασκευαστή κρίνεται είτε από τυχόν ισχύουσες ειδικές διατάξεις είτε από τις διατάξεις του ΑΚ (π.χ. ΑΚ 332, 334, 538 ή 57). Η απαγορευτική διάταξη του νόμου δεν αφορά συμβάσεις που καταρτίζονται μετά τη γένεση της αξιώσεως, με τις οποίες περιορίζεται ή ρυθμίζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο η σχέση μεταξύ του ζημιωθέντος και του υπεύθυνου ή συνυπεύθυνων για τη ζημία προσώπων. Τυχόν απαλλακτικές ρήτρες που περιλαμβάνονται στους ΓΟΣ επιχειρήσεων, ακόμα και δημοσίων που παράγουν προϊόντα κατά την έννοια του νόμου (π.χ. ηλεκτρική ενέργεια), είναι σύμφωνα με τα παραπάνω ανίσχυρες.

Τέλος, η απαγόρευση των απαλλακτικών ρητρών περιλαμβάνει και συμφωνίες περί εφαρμοστέου δικαίου, μέσω των οποίων είναι δυνατή, σε διαφορές με στοιχείο αλλοδαπότητας, η εφαρμογή δικαίου που επιτρέπει τις απαλλακτικές ρήτρες στο πεδίο της ευθύνης του παραγωγού.

8. Παραγραφή και απόσβεση

Όσον αφορά τέλος τις προϋποθέσεις ενάρξεως και το χρόνο διάρκειας της παραγραφής, η διάταξη του άρθρου 6 παρ. 13α του ν. 2251/94 εισάγει δύο σημαντικές αποκλίσεις σε σχέση με την αντίστοιχη ρύθμιση του ΑΚ, αλλά και άλλων ειδικών νόμων που εισάγουν ευθύνη χωρίς υπαιτιότητα.

Αντίθετα από την ΑΚ 937 που απαιτεί για την έναρξη της παραγραφής τη θετική γνώση εκ μέρους του ζημιωθέντος της ζημίας και του υπόχρεου, η διάταξη του άρθρου 6 παρ. 13α του ν. 2251/94, σύμφωνα και με την αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας (άρθρου 10), ορίζει ως χρονικό σημείο ενάρξεως το σημείο γνώσεως ή υπαίτιας άγνοιας της ζημίας, του ελαττώματος και της ταυτότητας του παραγωγού. Ο χρόνος εξάλλου παραγραφής των αξιώσεων κατά του παραγωγού είναι συντομότερος όχι μόνο λόγω της διάρκειάς του (τριετία), αλλά και λόγω του χρονικού σημείου ενάρξεώς του, καθώς για την έναρξη του χρόνου αρκεί η υπαίτια παράλειψη πληροφόρησης εκ μέρους του δικαιούχου.

Τέλος σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 13 «μετά δεκαετία από την κυκλοφορία του συγκεκριμένου προϊόντος επέρχεται απόσβεση των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος κατά του παραγωγού». Η εισαγωγή αποσβεστικής προθεσμίας για τις αξιώσεις του παραγωγού που πηγάζουν από τις ειδικές διατάξεις συνιστά αντιστάθμισμα του τεκμηρίου ελαττωματικότητας του προϊόντος κατά το χρόνο θέσεως του σε κυκλοφορία.

Η αποδεικτική δυνατότητα που παρέχεται στον παραγωγό να ανταποδείξει την έλλειψη ελαττώματος κατά το χρόνο που το προϊόν τέθηκε στη διάθεση του

καταναλωτικού κοινού (άρθρ. 10 β ν. 1961 και άρθρ. 6 παρ. 8 β ν. 2251/1994) ή ακόμα η εκ πρώτης όψεως απόδειξη που παρέχεται προς διευκόλυνσή του (σύμφωνα με ρύθμιση στη σχετική διάταξη του ν. 1961) δεν ανατρέπουν πλήρως την ανισότητα ως προς την κατανομή των αποδεικτικών βαρών που θεσπίζει ο νόμος. Ο ζημιωθής δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι το προϊόν εξήλθε ελαττωματικό από το χώρο ευθύνης του παραγωγού. Αρκεί η απόδειξη του ελαττώματος και της ταυτότητας του παραγωγού για να θεμελιωθεί η αξίωση του ζημιωθέντος, πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με την αρχή των σφαιρών επιρροής, η οποία προϋποθέτει την ένταξη του ελαττώματος στο πεδίο του παραγωγού. Το προνόμιο αυτό του ζημιωθέντος αντισταθμίζεται με την αποσβεστική προθεσμία στην οποία υπόκειται η αξίωσή του, έτσι ώστε το ελάττωμα που τεκμαίρεται ότι προέρχεται από τη σφαίρα επιρροής του παραγωγού παύει να καταλογίζεται στον κατασκευαστή μετά την πάροδο δεκαετίας από τη θέση του ελαττωματικού προϊόντος σε κυκλοφορία. Μετά την πάροδο της δεκαετίας, το δικαίωμα του ζημιωθέντος αποσβήνεται οριστικά και το ελάττωμα παύει να έχει έννομες συνέπειες.

III. Η διάπλαση της ευθύνης του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα από τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων

Αξιοποιώντας τη διδασκαλία περί συναλλακτικών υποχρεώσεων προνοίας και ασφαλείας και με βάση τη θεμελιώδη αρχή της εμπιστοσύνης που διατρέχει όλο το δίκαιο, η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων ενέταξε και διέπλασε την ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα στο πλαίσιο του συστήματος της αδικοπρακτικής ευθύνης (ΑΚ 914 επ.) και συγκεκριμένα στο πλαίσιο μιας ειδικής εξωσυμβατικής σχέσεως, η οποία δημιουργείται μεταξύ του παραγωγού και του τελικού αποδέκτη του προϊόντος. Η τυποποίηση, η διαφήμιση και η εν γένει προβολή των προϊόντων ως κατάλληλων και ασφαλών αφυπνίζει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και δημιουργεί δεσμό πίστεως που διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 200, 281, 288 ΑΚ. Στο πλαίσιο του αδικοπρακτικού δικαίου, η ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα διαμορφώνεται από τη νομολογία ως αυτόνομος θεσμός, με χαρακτηριστικά γνωρίσματα τις αυξημένες υποχρεώσεις ελέγχου και πληροφόρησης (οι οποίες σύμφωνα με την ελληνική δικαστηριακή πρακτική εκπορεύονται από τα άρθρα 200, 281, 288 ΑΚ), την αντικειμενικοποίηση του στοιχείου της αμέλειας και την αντιστροφή του βάρους της αποδείξεως. Οι τρεις αυτές αρχές του νομολογιακού δικαίου καθιστούν εν μέρει τις υποχρεώσεις του παραγωγού εγγυητικές υποχρεώσεις αποτροπής του ζημιογόνου αποτελέσματος. Εν τούτοις όμως, οι επιβαλλόμενες υποχρεώσεις παραμένουν υποχρεώσεις που πρέπει να εκπληρωθούν στο πλαίσιο της απαιτούμενης στις συναλλαγές επιμέλειας και δεν διασπών το σύστημα της αδικοπρακτικής ευθύνης στο οποίο ανήκει, σύμφωνα με

την επισκόπηση των δεδομένων της νομολογίας, η ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα.

Ως προς το βάρος αποδείξεως η νομολογία έχει διαπλάσει το αποδεικτικό σχήμα σύμφωνα με το οποίο στον ενάγοντα έχει ανατεθεί το βάρος επικλήσεως και αποδείξεως της αντικειμενικής βλαπτικής ελαττωματικότητας του πράγματος, της ζημίας και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της κατά προορισμό χρήσεως και της ζημίας, ενώ ο εναγόμενος δύναται να ανταποδείξει ότι το ελάττωμα δεν οφείλεται σε πλημμελή κατασκευή κλπ. Την αντιστροφή του βάρους της αποδείξεως ως προς την υπαιτιότητα η νομολογία βασίζει στην ανάλογη εφαρμογή της ΑΚ 925. Χαρακτηριστική επίσης του νομολογιακού δικαίου της ευθύνης του παραγωγού είναι η αποδοχή ενός είδους ευθύνης εκ του αποτελέσματος. Στις περιπτώσεις ιδίως που είναι δύσκολο να διακριβωθεί το αίτιο του ελαττώματος, η νομολογία αρκείται στην επιβολή στον ζημιωθέντα του βάρους αποδείξεως της βλαπτικής ελαττωματικότητας του προϊόντος, με άλλα λόγια της αποδείξεως της εκ του ζημιογόνου αποτελέσματος συναγόμενης ελαττωματικότητας του προϊόντος. Στοιχεία επομένως αναγκαία, σύμφωνα με τα πορίσματα της νομολογίας, για τη θεμελίωση της ιδιώνυμης αυτής ευθύνης είναι: παραγωγός, ελάττωμα (βλαπτική ελαττωματικότητα), ζημία και αιτιώδης συνάφεια.

IV. Συρροή αδικοπρακτικής ευθύνης και ευθύνης από το νόμο

Όσον αφορά στην επιλογή μεταξύ του αδικοπρακτικού νομολογιακού δικαίου και του δικαίου που πηγάζει από τις ειδικές διατάξεις περί ευθύνης του παραγωγού, ο ζημιωθείς δικαιούται να κάνει χρήση του σχετικού νομικού θεμελίου ανάλογα με τα δεδομένα και τις περιστάσεις, σταθμίζοντας κυρίως τα πλεονεκτήματα που του παρέχουν οι δυο εναλλακτικά προσφερόμενες λύσεις.

α. Πλεονεκτήματα του συστήματος αδικοπρακτικής ευθύνης του ΑΚ

Η επιλογή της νομικής βάσεως που παρέχουν οι διατάξεις του ΑΚ (914, 925, 281, 288) παρουσιάζει για τον ζημιωθέντα κυρίως τα εξής πλεονεκτήματα:

αα. Ως προς το πεδίο προστασίας

Ο προστατευτικός σκοπός των διατάξεων του ΑΚ περί αδικοπρακτικής ευθύνης καλύπτει κάθε ζημία λόγω θανάτου, βλάβης του σώματος ή της υγείας, ανεξαρτήτως της ιδιότητας του θύματος ως καταναλωτή ή μη του ελαττωματικού προϊόντος. Στον προστατευτικό σκοπό των γενικών διατάξεων εμπίπτει επίσης η ζημία ή καταστροφή κάθε περιουσιακού αγαθού, χωρίς να ενδιαφέρει αν προοριζόταν και χρησιμοποιήθηκε για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση, καλύπτονται ακόμη οι περιουσιακές ζημιές που προέρχονται από την επέκταση

της ελαττωματικότητας στο ίδιο το ελαττωματικό προϊόν, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι συναφείς με το ελάττωμα, αλλά επέρχονται λόγω προσβολής του διαφέροντος ακεραιότητας τού όλου πράγματος που ζημιώθηκε, πράγμα που δεν είναι αυτονόητο υπό το καθεστώς των ειδικών διατάξεων. Οι διατάξεις του ΑΚ καλύπτουν επίσης την ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και ψυχικής οδύνης.

ββ. Ως προς το αποδεικτικό βάρος

Προκειμένου να διευκολύνει τον ζημιωθέντα στη διεκπεραίωση του αποδεικτικού βάρους, ιδίως στις περιπτώσεις δυσχέρειας αποδείξεως του ελαττώματος ή της αιτιωδούς συνάφειας, η νομολογία εισήγαγε την έννοια της αντικειμενικής βλαπτικής ελαττωματικότητας, εφαρμόζοντας με τον τρόπο αυτό εμμέσως την ευνοϊκή για τον ζημιωθέντα αρχή της εκ πρώτης όψεως αποδείξεως.

γγ. Ως προς την υποχρέωση ανακλήσεως επικίνδυνων προϊόντων

Στο πλαίσιο των γενικών διατάξεων περί αδικοπραξιών του ΑΚ υφίσταται συναλλακτική υποχρέωση του παραγωγού η οποία συνίσταται στην παρακολούθηση του προϊόντος, την ενημέρωση του καταναλωτικού κοινού και ενδεχομένως την ανάκληση των επικίνδυνων ελαττωματικών προϊόντων.

*δδ. Ως προς την παραγραφή και απόσβεση
(για το θέμα αυτό βλέπε ανωτέρω υπό II 8)*

β. Πλεονεκτήματα που παρέχουν οι ειδικές διατάξεις περί ευθύνης του παραγωγού

αα. Εύρος της ευθύνης

Σύμφωνα με όσα σημειώθηκαν παραπάνω, ο νόμος θεωρεί ως παραγωγό όχι μόνο τον κατασκευαστή του τελικού ή μέρους του προϊόντος, αλλά και τον οιονεί παραγωγό, τον εισαγωγέα, καθώς και τον έμπορο - προμηθευτή του προϊόντος, εφόσον στην περίπτωση του τελευταίου, δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί η ταυτότητα του παραγωγού.

ββ. Ελαττωματικότητα του πράγματος

Ενώ κατά το νομολογιακό δίκαιο της ευθύνης του παραγωγού, ο ζημιωθείς πρέπει να επικαλεσθεί και αποδείξει την ελαττωματικότητα του πράγματος κατά το χρόνο που το προϊόν ετέθη σε κυκλοφορία, όπως επιβάλλεται, για λόγους δογματικής συνέπειας, από τις συναλλακτικές υποχρεώσεις και την αρχή των

σφαιρών ευθύνης του παραγωγού, η Οδηγία και ο νόμος προκρίνουν την αντιστροφή του σχετικού βάρους αποδείξεως. Ο μεν ζημιωθείς αρκεί να αποδείξει γενικά την ελαττωματικότητα του πράγματος, ο δε παραγωγός, προκειμένου να απαλλαγεί, οφείλει να επικαλεσθεί και αποδείξει ότι, κατά το χρόνο θέσεως σε κυκλοφορία, το προϊόν δεν ήταν ελαττωματικό.

γγ. Ευθύνη ανεξαρτήτως υπαιτιότητας

Η ευθύνη που πηγάζει από το νόμο είναι αντικειμενική, δηλαδή ανεξάρτητη από υπαιτιότητα. Αντίθετα, η ευθύνη του παραγωγού με βάση τις κοινές διατάξεις του αδικοπρακτικού δικαίου, όπου η ελαττωματικότητα περικλείει την παράνομη και υπαίτια παραβίαση των συναλλακτικών υποχρεώσεων του παραγωγού (ΑΚ 914, 281, 288, 330 παρ. 2), είναι πταισματική με αντεστραμμένο όμως το βάρος αποδείξεως (ΑΚ 925 ανάλογα εφαρμοζόμενη).

δδ. Απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών

Η ρητή απαγόρευση των απαλλακτικών ρητρών, ανεξαρτήτως βαθμού υπαιτιότητας του δράστη και χωρίς να ενδιαφέρει αν το ζημιογόνο αποτέλεσμα προκλήθηκε από τον ίδιο τον παραγωγό ή μέσω προστηθέντος ή αν η σχετική ρήτρα εντάσσεται σε ΓΟΣ, παρέχει στον ζημιωθέντα το πλεονέκτημα της απρόσκοπτης ικανοποίησεως του δικαιώματός του.

V. Συρροή αδικοπρακτικής (υπό ευρεία έννοια) και ενδοσυμβατικής ευθύνης

Ο νόμος επιτρέπει όχι μόνο τη συρροή αξιώσεων αποζημιώσεως οι οποίες είναι δεκτικές πολλαπλής θεμελιώσεως, αλλά και τη συρροή αξιώσεως αποζημιώσεως με άλλες αξιώσεις που παρέχονται στον καταναλωτή (εν προκειμένω αγοραστή, κλπ.) από τις διατάξεις του ενδοσυμβατικού δικαίου. Οσάκις μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή υφίσταται συμβατικός δεσμός, συνήθως πώληση, και το αντικείμενο της πώλησεως παρουσιάζει ελάττωμα, τόσο υπό την έννοια των ειδικών διατάξεων όσο και βάσει του δικαίου της πώλησεως, ο αγοραστής - καταναλωτής έχει τις αξιώσεις που του παρέχουν οι ειδικές διατάξεις, καθώς και αυτές που απορρέουν από την πώληση. Επιπλέον όμως, σε περίπτωση που το ελάττωμα αποτελεί συνέπεια παραβιάσεως συναλλακτικής υποχρεώσεως του παραγωγού, οπότε συντρέχει τόσο το στοιχείο του παρανόμου όσο και της υπαιτιότητας, ο καταναλωτής-αγοραστής του προϊόντος δικαιούται να προβάλλει και τις αξιώσεις που του παρέχονται από τις γενικές διατάξεις περί αδικοπραξιών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν αμφισβητείται η δυνατότητα παράλληλης εφαρμογής των διατάξεων περί αδικοπρακτικής και ενδοσυμβατικής ευθύνης.

Η συρροή νομίμων βάσεων καθιστά δυνατή την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται στον ζημιωθέντα ανάλογα με το είδος της ζημίας και βάσει του αντίστοιχου ιδρυτικού της ευθύνης κανόνα δικαίου. Οι ζημίες π.χ. του αγοραστή από τη μείωση της αξίας του πωληθέντος ελαττωματικού πράγματος καλύπτονται από τον προστατευτικό σκοπό της συμβάσεως και ικανοποιούνται με βάση τις αντίστοιχες διατάξεις, ενώ οι περαιτέρω ζημίες που προκύπτουν από τη βλάβη που προκαλεί το ελάττωμα σε άλλα έννομα αγαθά του αγοραστή εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αδικοπρακτικού δικαίου και αποκαθίστανται επί τη βάση των αντίστοιχων διατάξεων.

Η συρροή της ευθύνης του πωλητή με την ευθύνη του παραγωγού προϋποθέτει τη συνδρομή των όρων που απαιτούνται για την εφαρμογή του αντίστοιχου ιδρυτικού της ευθύνης κανόνα δικαίου. Το σημαντικότερο στοιχείο του πραγματικού και των δύο περιπτώσεων ευθύνης είναι το ελάττωμα του πράγματος, το οποίο συνιστά και τη γενεσιουργό αιτία της ζημίας. Η έννοια όμως του πραγματικού ελαττώματος του συμβατικού δικαίου διαφέρει από το ελάττωμα ως στοιχείο της αδικοπρακτικής ευθύνης του παραγωγού. Ενώ για την αναζήτηση της έννοιας του πραγματικού ελαττώματος σημασία έχει ο ερμηνευτικά συναγόμενος σκοπός της συμβάσεως, για το χαρακτηρισμό του ελαττώματος ως στοιχείου της ευθύνης του παραγωγού δεν ενδιαφέρει, κατ' αρχήν, ο συμβατικός προσανατολισμός, αλλά η ασφάλεια που πρέπει αντικειμενικά να παρέχει το πράγμα για τα έννομα αγαθά των προσώπων που το χρησιμοποιούν ή το αναλύσκουν.

Επίλογος

Προτέρημα της ρυθμίσεως του άρθρου 6 του ν. 2251/94 είναι η ασφάλεια και σαφήνεια δικαίου τις οποίες παρέχει. Η προστασία του καταναλωτή - έστω και περιορισμένη στα όρια που θέτει ο νόμος - εξασφαλίζεται λόγω της σαφούς οριοθετήσεως του πλαισίου του ιδρυτικού της ευθύνης κανόνα δικαίου.

Ο νόμος όμως 2251/94 δεν αποκλείει την παράλληλη εφαρμογή του νομολογιακού αδικοπρακτικού δικαίου της ευθύνης του παραγωγού, μέσω του οποίου είναι δυνατή η κάλυψη κενών προκειμένου να προστατευθούν αποτελεσματικότερα οι καταναλωτές ακόμα και πέρα από το πεδίο προστασίας του κοινοτικού δικαίου.